

שלמה טאוב, מנכ"ל חברת "לגסי", הוא ישראלי שלקח על עצמו את המשימה לנסות ולארגן את תביעות החזרת הרכוש של יהודים בפולין. טאוב התראיין לאחרונה לערוץ 7 הישראלי, שם הביע התמרמרות על התנהגותה של ההנהגה הפוליטית בנושא. לדבריו, ממשלת פולין מדברת כבר שנים על גבי שנים על החזרת הרכוש ליהודים, אך לא ממש עושה מעשה מהותי. טאוב מזכיר שבפולין היו 3.5 מיליון יהודים לפני מלחמת העולם השנייה. לאחר המלחמה, שרדו פחות מעשירית מהיהודים. הרכוש, לעומת זאת, לא נספה עם החיים של היהודים, אלא עדיין עומד על תילו ברוב המקרים, ונמצא בשימוש. טאוב לוקח על עצמו לעורר מודעות בקרב היהודים ששרדו ושיש להם זכות חוקית לרכוש. עליכם לתבוע את המגיע לכם עכשיו, הוא אומר, והזמן משחק לרעתכם.

דוחות של חברות נדל"ן מראים שכ- 20% משטחי הנדל"ן בפולין שייכים ליהודים, והולאמו בתקופת השואה או ע"י המשטר הקומוניסטי לאחריה. מדובר בשטחים בשווי כולל של כ- 40 מיליארד דולר. השטחים ונכסי הנדל"ן שממוקמים עליהם נמצאים בידי הממשלה או בידיים פרטיות. טאוב אומר שתהליך החזרת הרכוש הוא פשוט, לכאורה, אם הרכוש עדיין נמצא בידי הממשלה. מערכת הרישום בפולין היא מדויקת ורובה שרדה את מלחמת העולם השנייה. יש מקומות שבהם אפילו הרישומים בכתב יד עדיין שמורים. גל הפניות להחזרת השטחים הולך וגובר, ובממוצע יש כיום כ- 400 פניות בחודש, בישראל ובפולין. במציאות, תהליך החזרת הרכוש ארוך, מסורבל ולא תמיד מצליח בסופו של דבר. טאוב טוען שממשלת פולין מבטיחה חקיקה נאותה בנושא כבר שנים, ודיברה על כך גם השנה, אך בסופו של דבר החקיקה נותרת לא רציונאלית. החוק דורש צווי ירושה ומסמכים בלתי אפשיים אחרים. לדוגמה, בתביעה שטאוב נכח בה לאחרונה בפולין, ביקש השופט תעודת פטירה וצו ירושה מיהודי שתבע רכוש שהיה שייך למשפחתו שנספתה בשואה. העובדה שהנאצים לא חילקו תעודות כאלה, לא ריכזה את השופט, שנצמד ללשון החוק. מי שמצליח בסופו של דבר להתגבר על הקשיים המשפטיים, נתקל לאחר מכן בקשיים מטעם העיריות בפולין. היורש חייב להגיע לעירייה באופן אישי על מנת לקבל את הזכאות על הנכס. לפולנים מצדם יש עניין להרוויח זמן, מכיוון שעל פי החוק הפולני, לא ניתן להחזיר בעלות על נכס שכבר נמכר לידיים פרטיות. ככל שהזמן עובר, נשאר האפשרות לתבוע על פחות ופחות רכוש. טאוב מעריך שמאד ייתכן שממשלת פולין מעוניינת לחסום לחלוטין את גל התביעות הפרטיות ולהגיע במקום זאת להסדר כולל של פיצויים עם מדינת ישראל, כפי שנעשה עם גרמניה בשנות החמישים. ראש הממשלה טוסק העלה לאחרונה את נושא הפיצויים, אך הוא הציעה פיצויים בשווי של אחוז קטן מערך הנכס, ותשלומים שיתפרסו על גבי שנים רבות.

בסופו של דבר, לדברי טאוב, תהליך החזרת הרכוש ארוך מייגע ויקר. יש צורך בהמצאת מסמכים, הגעה לפולין, עבודה עם עורכי דין פולנים, תשלומים 'מיוחדים' לפקידים ברשויות, ודיון בבית משפט. בסופו של דבר, כ- 25% מהתובעים מצליחים לקבל את רכושם. למי שמצליח, התהליך בדרך כלל משתלם מאד מבחינה כלכלית, מכיוון שפעמים רבות מדובר בנכסים בשווי של מאות אלפי דולרים. חלק מהתובעים הם ניצולי שואה מדור ראשון וחלקם אנשים עניים, היות שבילו את שנות העבודה שלהם במחנות הריכוז, וחלקם נזקקים להשגחה רפואית באופן קבוע, וכדומה. עבור אנשים אלה, הערך הכלכלי של הרכוש יכול להיות בעל חשיבות עליונה.

מעבר לאספקט הכלכלי, יש גם אספקט רגשי לכל הסיפור. המאבק על הרכוש יכול לקחת מספר שנים והחפירה הזו בעבר עלולה להיות מאד לא נעימה, בייחוד אם בסופו של דבר התובע אינו מצליח לזכות ברכוש. אם התביעה מצליחה, תוכלו לפחות להרגיש שהוצאתם את הצדק לאור והחזרתם את מה שנלקח בצורה אכזרית ממשפחתכם. מבחינה טכנית, תהליך החזרת הרכוש מתחיל בבירור הסטטוס המשפטי של הנכס. כאמור, אם הנכס נמצא בידיים פרטיות, ע"פ החוק הפולני כבר לא ניתן לתבוע בעלות עליו. בשלב הבא על התובע את הבעלות על הרכוש להגיע לפולין לדיון משפטי, שבסיומו מושב הנכס לבעליו. אם מדובר בצאצאים יורשים, יש להמתין כשנתיים להוצאות תעודות פטירה, צווי ירושה וכד'. זוהי ה'מפה' של התהליך, אך כאמור מי שתובע את הרכוש יכול לצפות למכשולים שונים ומשונים בדרך. בין אם יש לכם זיקה ערכית לנושא או אינטרס כלכלי, עכשיו הזמן להיות מודעים לנושא החזרת הרכוש ולנסות לפעול בנידון. ככל שתתמהמהו, הסיכוי שתצליחו להחזיר את הרכוש קטן. אם ממשלת פולין תגיע להסדר פיצויים עם ממשלת ישראל, לא נשמע הגיוני שתקבלו את מלוא ערך הרכוש כפיצוי. מצד שני, היו מודעים לכך שרוב התובעים לא מצליחים להחזיר את רכושם, כך שעדיף לגשת לנושא בצורה בוגרת ולא אמציונאלית.

שודר (לאחר ראיון עם שלמה טאוב) ברדיו פולין בשפה העברית ב-2008